

KAI DONNERI MÄRKMEID SELKUPI TÕMI MURDE GRAMMATIKAST

Helsingis Soome-Ugri Seltsis säilitatavate Kai Donneri poolt kogutud selkupi materjalide hulgas leiduvad 1912. aastast pärinevad üsna katkendlikud ülestähendused tõmi murde grammatika kohta. Esitan nende süstemaatilise tuumiku, jättes kõrvale rea hajamärkeid. Donneri transkriptsioon on seejuures muutmata.

NOOMENID

S u b s t a n t i i v i d

Numerussufiks

Singular	Duaal	Pluural
<u>kāna</u> k koer	<u>kāna</u> k ^c	<u>kana</u> t
<u>kule</u> ronk	<u>kulē</u> k ^c	<u>kulē</u> t
<u>lova</u> rebane	<u>lova</u> k ^c	<u>lova</u> t
<u>mät</u> maja	<u>mät</u> k ^c	<u>mät</u> t
<u>nope</u> jumal	<u>nope</u> k ^c	<u>nūt</u> t

Possessiivsufiks

	Singulari 1.	Singulari 2.	Singulari 3.
Singular	<u>lova</u> m (rebane)	<u>lova</u>	<u>lova</u> D
Duaal	<u>lova</u> r im	<u>lova</u> il	
Pluural	<u>lova</u> im	<u>lova</u> il	<u>lova</u> id
		Duaali 2.	Duaali 3.
Singular		<u>lova</u> li	<u>lova</u> di
	Pluurali 1.	Pluurali 2.	
Singular	<u>mē lova</u> id	<u>tē lova</u> id	

Singulari 1. Singulari 2. Singulari 3.

Singular	<u>man ēdom ~ ēdoB</u> (jurta)		
	<u>maD kanam</u> (koer)		
	<u>man manm</u> (maja)		
	<u>man noh</u> (jumal)	<u>tan noul</u>	<u>təbn</u> noBD
Duaal		<u>taD kanakē'l</u>	
Pluural		<u>taD kanaIl</u>	<u>kahaID</u>
	<u>man nūIm</u>		

Pluurali 1.

Singular mē t'undud (hobune)

A d j e k t i i v i d

Komparatsioonivormid

māD tana'n uargēiaG olen sinust suurem

maD t'undo'B taD t'undo'ndonan uargēaG minu hobune on sinu hobusest suurem

ūru'D uargē' pōB väga suur mees

pōs uargē' pōB suurim mees

uēs pōs uargē' pōB kõik suurimad mehed

pōs t'ōtōga pōB kõige väiksem mees

N u m e r a a l i d

Kardinaalid

1 <u>ōkku'r</u>	10 <u>kōD</u>
2 <u>šitā'c ~ sja'</u>	11 <u>okkur kuēl gēD</u>
3 <u>nāgē'r^c</u>	14 <u>tēd' kuēl gēD</u>
4 <u>tēD</u>	15 <u>sōmbla guēl gēD</u>
5 <u>sōmb' lā'</u>	16 <u>mukt' kuēl gēD</u>
6 <u>muktōD</u>	17 <u>sēld' guēl gēD</u>
7 <u>seld'</u>	18 <u>šidēt'āngē' šid^c sār</u>
8 <u>šidē iādēl kōD</u>	19 <u>okkur t'āngē' šid^c sār</u>
9 <u>okkur t'āngēD</u>	20 <u>šōD sār</u>

- 21 okkur ku^u ðiD sār
 30 naG sār
 40 tē zār
 50 sombla zār
 60 mukD sār
 70 seld^s sār
 80 s¹D sār t'ang^g t^bD
 90 okkur^a " "
 100 t^bD
 200 ð¹D_ut^bD
 300 nār^t t^bD
 400 tēD_ut^bD
 500 somblā t^bD
 600 mukD_ut^bD
 700 seld^g t^bD
 800 ð¹ð¹ t'ang^g k^gD t^bD
 1000 k^gD t^bD
 10 000 k^gDⁿ k^gD t^bD

Distributiivid

- 1 o'kkur t'ar
 2 s¹t^g t'ar je zwei
 3 nāg^r t'ar je drei

Iteratiivid

- 1 okku^rg^c einmal
 2 ð¹t^g

Multiplikatiivid

- 2 ð¹ð¹ fūrd^gl doppelt
 3 nār fūrd^gl

Ordinaalid

1. pe^rrāl
 2. s¹ð¹mdž^gl
 3. nār^rmdž^gl
 4. tēt^tmdž^gl
 5. somb^llāmdž^gl
 6. mukt^gmdž^gl
 7. sēld^rmdž^gl
 8. ð¹ð¹del kōmdž^gl
 9. okkur t'ang kōmdž^gl
 10. kōd^gmdž^gl
 11. okkur kuel k^gmdž^gl
 12. s¹ð¹ kuel k^gmdž^gl
 20. " sār^rm dž^gl
 30. nak sār^rm dž^gl
 100. tōn^rmdž^gl
 1000. kōD^tbⁿmdž^gl

Kollektiivid

- 1 okkūrs^g
 2 s¹ð¹zwei zusammen
 3 nāg^rdrei zusammen

Temporaalid

- 1 ak^ck^cō^c das erste mal
 2 ð¹ð¹mdž^gl das zweite mal

Murrud

- 1/2 vedraD ku^u pool ämbrit
korndž^gD " (vana samojeedi
mōót)
 1 1/2 korndž^g ai korndž^gD ku^u ~
ð¹ð¹mdž^gl korndž^gn ku^us
 1/4 tēt^tmdž^gl tār

P r o n o o m e n i d

Personaalpronomenid

	Singulari 1.	Singulari 2.	Singulari 3.
Nom.	<u>maD</u>	<u>taD</u>	<u>tɛB</u>
Gen.	<u>man</u> <u>ɛzɛB</u> ~	<u>tan</u> ~ <u>taD</u>	<u>tɛbn</u>
	<u>maD</u> <u>ɛzɛB</u>		
Ak.	<u>maʃʃɔB</u>	<u>təʃʃɔnd</u>	<u>tɛbɔB</u>
Daat.	<u>mɔkka</u>	<u>tɔnd</u>	<u>tɛbɔʃn</u>
Lok.-abl.	<u>manan</u>	<u>tanan</u>	<u>tɛbɔʃnan</u>
Pros.	<u>maDnaun</u>	<u>tanaun</u>	<u>tɛbɔʃnauD</u>
Instr.	<u>massá</u>	<u>tabsá</u>	<u>tɛb^csɛ</u>

	Duaali 1.	Duaali 2.	Duaali 3.
Nom.	<u>mē</u>	<u>tē</u>	<u>tɛbɛ^c</u>
Gen.	<u>mē</u>	<u>tē</u>	<u>tɛbɛ^cʃn</u>
Ak.	<u>mēzɔmi</u>	<u>tēzɔndi</u>	<u>tɛbɛ^cɔB</u>
Daat.	<u>mēʃni</u>	<u>tēʃndi</u>	<u>tɛbɛ^cʃn</u>
Lok.-Abl.	<u>mēnan</u>	<u>tēnan</u>	<u>tɛbɛ^cʃnan</u>
Pros.	<u>mēnauD</u>	<u>tēnauD</u>	<u>tɛbɛ^cʃnauD</u>
Instr.	<u>mēzɛ</u>	<u>tēzɛ</u>	<u>tɛbɛ^cʃsɛ</u>

	Pluurali 1.	Pluurali 2.	Pluurali 3.
Nom.	<u>mē</u>	<u>tē</u>	<u>tɛbɔD</u>
Gen.	<u>mē</u>	<u>tē</u>	<u>tɛbɔdɔnan</u>
Ak.	<u>mēzɔD</u>	<u>tēzɔndeD</u>	<u>tɛbɔdɔB</u>
Daat.	<u>mēʃnɔD</u> ~	<u>tēʃndɔD</u>	<u>tɛbɔdɔd^cki</u>
	<u>mēʃnɔD</u>		
Lok.-abl.	<u>mēnan</u>	<u>tēnan</u>	<u>tɛbɔdɔnan</u>
Pros.	<u>mēnauD</u>	<u>tēnauD</u>	<u>tɛbɔdɔnauD</u>
Instr.	<u>mēzɛ</u>	<u>tēzɛ</u>	<u>tɛbɔDɔsɛ</u>

- Singulari 1. ak. ta^BššB ȳpolaldžsands sina mind ȳpetad
 Singulari 2. ak. ma^Bššnd ȳpolaldžsaga mina sind ȳpetan
 Singulari 1. abl. taD manan ȳpolzand sina minult ȳpid
 Pluurali 3. abl. tšbȳdžnan maD neld'žG ȳpolzaG nendelt mina
 nii ȳpin
 Singulari 1. daat. taD m^kka mžlg's sina minule annad
 Singulari 2. daat. maD tšnd^r mžlg'b^cs mina sinule annan

Refleksiivpronoomenid

	1.	2.	3.
Singular	<u>onžG ~</u> <u>onžG pIroB</u>	<u>onšndž ~</u> <u>onšndž^r pIrol</u>	<u>ondž ~</u> <u>ondž^r pIr^rD</u>
Duaal	<u>oni</u>	<u>ondzi</u>	<u>ondzi</u>
Pluural	<u>onžD</u>	<u>ondž^rD</u>	<u>ondž^rD</u>

VERBID

'katta'-verb

Singular	Duaal	Pluural
P r e e s e n s		
1. <u>maD t'ondaž</u> " <u>t'ondaB</u>	<u>mI t'ondžI</u>	<u>mž t'bnduD</u>
2. <u>t'AD t'ondand</u>	<u>tI (šžtž'li)</u> <u>t'ondž'li</u>	<u>tž t'bndžlyD ?</u>
3. <u>t'žB t'onž</u> " <u>t'onžD</u>	<u>šžtžž tžbžž</u> <u>t'onžž ~ t'onžž'</u> š. t. <u>t'bndždi</u>	<u>tžbžD t'onžD</u>

P e r f e k t

1. <u>t'bndžsaG</u> <u>t'bndžsaB</u>	<u>t'onž'sež</u>	<u>t'onž'suD</u>
2. <u>t'bndžsad</u> <u>t'bndž'sal</u>	<u>t'bndž'sali</u>	<u>t'onžžllžžD (?)</u>
3. <u>t'bndž'sžD</u>	<u>t'bndž'sžž</u> <u>t'bndž'sždi</u>	<u>t'bndž'sžD</u> <u>t'bndžžnaD (?)</u>

Singular	Duaal	Pluural
	F u t u u r u m	
1. <u>t'ɓndɔlaks</u> <u>t'ɓndɔlɔb^cs</u>	<u>t'ɓndɔleis</u>	<u>t'ɓndɔlɔs</u>
2. <u>t'ɓndɔlɔs</u>	<u>t'ɓndɔlɔlis</u>	<u>t'ɓndɔllɔlɔs ?</u>
3. <u>t'ɓndɔlɔ</u>	<u>t'ɓndɔlɔsti</u>	<u>t'ɓndɔlɔd^cs</u>

K o n j u n k t i i v

1. <u>t'ɓndɔnɔG</u> <u>t'ɓndɔnɔB</u>	<u>t'ɓndɔnɔmi</u>	<u>t'ɓndɔnɔuuD</u>
2. <u>t'ɓndɔnɔnd</u> <u>t'ɓndɔnɔl</u>	<u>t'ɓndɔnɔli</u>	<u>t'ɓndɔnnɔlɔD</u>
3. <u>t'ɓndɔnɔ ?</u> <u>t'ɓndɔnɔD ?</u>	<u>t'ɓndɔnɔɔ</u> (<u>t'ɓndɔnɔdi</u>)	<u>t'ɓndɔnnɔD ?</u>

I m p e r a t i i v

2. <u>t'ɓndɔG</u> <u>t'ɓndɔD</u>	<u>t'ɓndɔli</u>	<u>t'ɓndɔD</u>
3. <u>t'ɓndɔnd</u>	<u>t'ɓndɔɔ</u> <u>t'ɓndɔmi</u>	<u>t'ɓndɔcɔndɔD</u>

I n f i n i t i i v t'ɓndɔgu

G e r u n d i u m i d t'ɓndɔlɔ, t'ɓndɔlɔbɔlɔ

'süüa'-verbid

Singular	Duaal	Pluural
	P r e e s e n s	
1. <u>aurnaG</u> <u>amna'B</u>	<u>mē aurnei</u>	<u>aurnud</u>
2.	<u>aurnali</u>	<u>aurnal²D</u>
3. <u>aurna</u> <u>aurnaD</u>	<u>aurna¹</u> <u>amn²di</u>	<u>aurnaD²D</u>

Singular	Duaal	Pluural
----------	-------	---------

P e r f e k t

1. <u>aursaG</u>		<u>aursuD</u>
2.		<u>aursaal^oD</u>
3.		<u>aursaāD</u>

F u t u u r u m

1. <u>aurlaks</u>		<u>aurlūs</u>
2. <u>aurlēndz</u>		<u>aurlēāl^rs</u>
3. <u>aurl^rs</u>	<u>aurlēāl^s</u>	
<u>aur^oDz</u>	<u>aur^otīs</u>	<u>aurlēād^s</u>

K o n j u n k t i i v

1. <u>aurneG</u>		<u>mē aurnā^uuD</u>
<u>amneB</u>		
2. <u>aurnend</u>		<u>tē aurnā^uuD</u>
<u>amnēl</u>		
3. <u>aurnēdi</u>	<u>aurnā^r</u> , <u>amnā^r</u>	<u>tēb^oD aurnāD</u>
<u>amn^oD</u>	<u>amnēdi</u>	

I m p e r a t i i v

2. <u>aurēš</u>	<u>aurnāli</u>	<u>aurnād</u>
<u>amnēD</u>		
3.	<u>aurnāx</u>	

I n f i n i t i i v aurgū amgū

G e r u n d i u m i d aurlē, aurlēbūlā, aurlē, aurlēbūlā

'olla'-verb

Singular	Duaal	Pluural
----------	-------	---------

P r e e s e n s

1. <u>īiaG</u> ~ <u>ēca^oG</u> ~ <u>šāk</u>	<u>mē egei</u> ~ <u>īei</u>	<u>mē e^ouD</u> ~ <u>īuD</u> ~ <u>šut</u>
2. <u>taD īiānd</u> ~ <u>ēa^ond^o</u>	<u>tē īiāli</u>	<u>tē īiāld</u> ~ <u>šalt</u>
3. <u>tām eG</u> ~ <u>tēb ēk</u> ~ <u>ēG^o</u>	<u>tābēx īiāx</u>	<u>tābād īiād</u> ~ <u>šad</u>
<u>~ tēB īa</u> ~ <u>ēa</u>		

Singular	Duaal	Pluural
	P e r f e k t	
1. <u>man èzaG</u>	<u>mē ēzei</u>	<u>mē ēzawD</u>
2. <u>ezand</u>	<u>tē ezāli</u>	<u>tē ezālʔD</u>
3. <u>ē¹za ~ ēza</u>	<u>ē¹zā</u>	<u>ēzāD byvali</u>
? Perfekti pluurali 1. <u>ēndūD</u> : 2. <u>ēndālʔD</u> : 3. <u>ēndāD</u> byli.		

F u t u u r u m

1. <u>ēlaks</u>	<u>mē ēleis</u>	<u>mē ēlūs</u>
2. <u>ēlānds</u>	<u>tē ēlālis</u>	<u>tē ēlāls</u>
3. <u>ēlʔs</u>	<u>ēlāʔs</u>	<u>ēlāDs</u>

K o n j u n k t i i v

1. <u>ēnɛG</u>	<u>ēnɛmi</u>	<u>ēnɛwD</u>
2. <u>ēnɛnd</u>	<u>ēnɛli</u>	<u>ēnɛlʔD</u>
3. <u>ēnɛdi</u>	<u>ēnɛ</u>	<u>ēnɛD</u>

I m p e r a t i i v

2. <u>ēgēs</u>	<u>ēgāli</u>	<u>ēgāD</u>
3. <u>ēg¹ɛ</u>	<u>ēiā¹ ~ ēiā¹</u>	<u>ēg¹eiāmdʔD</u>

I n f i n i t i i v ēgu

G e r u n d i u m i d ēlā, ēlābūlā

'puududa'-verb

	P r e e s.	P e r f.	F u t.
Singulari 1.	<u>t'āngaG</u>	<u>t'āngsaG</u>	<u>t'āngɔlaks</u>
Singulari 2.	<u>t'āngmand</u>	<u>t'āngsand</u>	<u>t'āngɔlānds</u>
Singulari 3.	<u>t'ānga</u>	<u>t'āngsa</u>	
I n f i n i t i i v	<u>t'āngɔgu</u>		

'vótta'-verb

maD aža IlɛBs ma ei vóta (fut.)

taD èG igēs ära vóta!

A s p e k t

aurgü (süüa) - aurb^rgu süüa lõpuni
aurnaG (söön) - aurtššendžaG (aurtššaG) tahan süüa
am nab (söön) - amdžšab tahan süüa
aurgaB (söön) - amgaB (söön) : k^canaGaŋ aurgaB veidi söön -
až_uamgaB (seda) ma ei söö

Igü votta - išpəgü votta - İndžəgü tahta votta - Ikkəgü votta
 ta õige vähe (ebatäielik tegevus)

V e r b i v o r m i d e s ü n t a k s

maD tar_u aursaG tšB nəkka^r tüz_u mina veel sõin, kui tema sia
 tuli

maD tšb^rB aurgu k^cōrā^rldžššaB mina kutsusin tema sööma

maD aurtšl m^ržāG tüz_u mina sõin, tema tuli sia

maD tšb^rB aža k^cōrā^rldžššaB aurgu ma ei kutsunud teda sööma

maD t^reB k^cōrā^rldžššB aurgü oleksin kutsunud tema sööma

maD tšbn_u t^ru_uambaG nad^cko aža kōrā^rldžššaB aurgu ma vihastasin
 tema peale, sellepärast ma ei kutsunud teda sööma

tšB pōnbād maD İgənego ta pani, et vótaksin

maD pōssaB tšB İzeD (? ma keetsin, tema vöttis)

" " tšbn_u İgu (? ma keetsin, et ta vótaks)

" " aža tēnd İgu (? ma keetsin, et sa ei vótaks)

İlč satšmeləs vótmine on sulle raske

Ago K ü n n a p
 (Tartto-Helsinki)

KAI DONNERIN MUISTIINPANOJA SELKUPIN TYMIN MURTEEN KIELIOPISTA

T i i v i s t e l m ä

Helsingissä Suomalais-ugrilaisessa Seurassa säilytettävissä Kai Donnerin keräämissä selkupin materiaaleissa on katkonaisia muistiinpanoja Tymin murteen kielioipista. Kirjoituksessa on esillä niiden ydinosa.